

**Konsultatīvās padomes “Izglītība visiem” sanāksme
“Ilgtspējīgas attīstības principi skolotāju izglītībā un tālākizglītībā”**

2013. gada 22. novembris

Sanāksme notiek: Daugavpils Universitātē, 332.auditorijā, Parādes ielā, 1, Daugavpilī.

Sanāksme sākas: 11:00

PROTOKOLS Nr.10

Sanāksmi vada:

Baiba Bašķere

Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības departamenta direktora vietniece pedagogu un pieaugušo izglītības jomā

Baiba Moļņika

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” izpilddirektore,
UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsēkretāra p.i.

Sanāksmē piedalās:

Vārds, Uzvārds	Institūcija
Konsultatīvās padomes dalībnieki vai deleģētie pārstāvji	
Baiba Bašķere	Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības departamenta direktora vietniece pedagogu un pieaugušo izglītības jomā
Jānis Daugavietis	Latgales plānošanas reģiona administrācijas Rīgas biroja vadītājs
Ināra Dundure	Latvijas Pašvaldību savienības priekšsēža padomniece izglītības, bērnu, jaunatnes un ģimenes jautājumos.
Dženija Dzirkale-Maļavkina	Latvijas Nacionālās bibliotēkas Mācību centra vadītāja
Ilva Grigorjeva	Latvijas Studentu apvienības pārstāve, Rīgas Tehniskās universitātes Studentu parlamenta prezidente (LSA)
Dace Grīnberga	Rīgas plānošanas reģiona Eiropas Savienības struktūrfondu informācijas centra vadītāja
Vija Kilbloka	Biedrības „Latvijas izglītības apgādu asociācija” valdes priekšsēdētāja

Māra Kazubierne	Latvijas izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrības pārstāve
Anita Līce	Latvijas Darba devēju konfederācijas profesionālās izglītības un nodarbinātības eksperte
Silva Ozoliņa	Profesionālās izglītības biedrības valdes locekle; valsts SIA „Rīgas pārtikas ražotāju vidusskolas” valdes locekle - direktore
Edgars Paulovičs	Zemgales plānošanas reģiona Attīstības nodaļas projektu vadītājs
Ilga Salīte	Daugavpils Universitātes Ilgtspējīgas izglītības institūta profesore
Antija Vēvere	Biedrības „Latvijas lauku forums” pārstāve
Gundega Zemtūre	Biedrības „Vecāki par izglītību” pārstāve
Novērotāji, sanāksmes organizatori	
Arvids Barševskis	Daugavpils Universitātes rektors
Elga Dreliņa	Daugavpils Universitātes Pedagoģijas un pedagoģiskās psiholoģijas katedra
Ilze Dalbiņa	UNESCO Latvijas Nacionālā komisijas Izglītības sektora vadītāja
Dzintra Iliško	Daugavpils Universitātes Ilgtspējīgas izglītības institūta direktore
Anna Jermakoviča	UNESCO Latvijas Nacionālā komisija
Māris Kļaviņš	Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes Vides zinātnes nodaļas vadītājs
Inese Kokina	Daugavpils Universitātes Zinātņu prorektore
Elfrīda Krastiņa	Daugavpils Universitātes Sporta katedra
Ilona Mičule	Daugavpils Universitātes Ilgtspējīgas izglītības institūts

Igo Midrijānis	Liepājas Universitātes docents
Baiba Moļņika	Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” izpilddirektore, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsekretāra p.i.
Anita Pipere	Daugavpils Universitātes Ilgtspējīgas izglītības institūts
Sarmīte Pulste	UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Zinātnes sektora vadītāja
Astrīda Skrinda	Daugavpils Universitātes Ilgtspējīgas izglītības institūts, zinātniskā žurnāla „Skolotāju izglītība ilgtspējībai” („Journal of Teacher Education for Sustainability”) redaktore

Darba kārtība:

1. UNESCO katedras Daugavpils Universitātē svinīgā atklāšana:
  - Daugavpils Universitātes rektora Arvīda Barševka uzruna;
  - UNESCO LNK ģenerālsekretāra p.i. Baibas Moļņikas uzruna un prezentācija „Skolotāji – pārmaiņu virzītāji ilgtspējīgai attīstībai”.
2. UNESCO katedras Daugavpils Universitātē vadītājas, profesores Ilgas Salītes prezentācija „UNESCO katedra Daugavpils Universitātē: pētniecība, darbības pētījuma pieredze un ieceres”.
3. Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultātes Vides zinātnes nodaļas vadītāja, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas Zinātnes programmu padomes locekļa profesora Māra Kļaviņa prezentācija „Vides izglītība un izglītība ilgtspējīgai attīstībai universitāšu izglītībā”.
4. Diskusija un ieteikumi.
5. Sanāksmes kopsavilkums un noslēgums.

1.

Konsultatīvās padomes “Izglītība visiem” sanāksmi atklāj un ievadvārdus saka Daugavpils Universitātes (DU) rektors **Arvīds Barševskis**.

Uzrunājot klātesošos, viņš uzsver, cik nozīmīgs Daugavpils Universitātei ir notikums – līguma noslēgšana ar UNESCO par Skolotāju izglītības un tālākizglītības katedras „Tradīciju un inovāciju mijiedarbība izglītībā ilgtspējīgai attīstībai” izveidi universitātē ilgtspējīgas izglītības jomā. Rektors atzīmē, ka liels nopelns katedras izveidē ir profesorei Ilgai Salītei. Līguma ietvaros nākotnē paredzams daudz aktivitāšu ilgtspējīgas izglītības jomā, kas būs jāveic, tāpēc DU atbildība pieaugs. A.Barševskis vērs uzmanību uz to, ka izglītība ir daudz vairāk nekā domājam ikdienā, nosaka vairāk nekā novērtējam, jo lielāka izpratne un vairāk sakārtotības, jo mazāk problēmu dzīvē. Latvijā nepieciešams celt skolotāja prestižu, bet DU pētnieki skatās plašāk. Pašreiz valsts finansētu budžeta vietu skaits pedagoģijā valsts augstskolās ir samazināts. Rektors uzsver, ka augstākā izglītība ir vērtība pati par sevi. Uzskata, ka skolotāji Latvijai ir un būs vajadzīgi, un DU ir savs skatījums jaunu pedagogu sagatavošanā. Uzrunas noslēgumā sanāksmes dalībniekiem novēl veiksmīgu diskusiju.

Baiba Moļņika, UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsekretāra p.i., uzrunājot klātesošos, atzīmē, ka nevar nepieminēt vakardienas traģēdiju Zolitūdē (21.novembrī), kura parāda, cik liela nozīme dzīvē ir zināšanām un kas notiek, ja to ignorē. Sanāksmes noslēgumā gaidāma diskusija; tas būs impulss salikt vērtības savās vietās. Baiba Moļņika izsaka prieku par UNESCO katedras atvēršanu DU, atzīst, ka tā ir likumsakarība, ne pārsteigums, jo universitātē jau pirms 20 gadiem bija studijām atvērta vide: atvērta vides izglītības jautājumiem, atvērta NVO utt. Pasaulē kopš 1992.gada ir izveidotas 800 UNESCO katedras 34 valstīs. UNESCO katedras mērķis un misija ir veidot tiltus. Pirmais tilts ir inovāciju, zināšanu sabiedrības veidošana, otrs tilts – misija attīstīt savu kopienu: veicināt saikni ar savu skolu, pašvaldību, bibliotēku utt. Galvenais aicinājums būtu sniegt to, ko UNESCO sauc par mieru, kas patiesībā ir sabalansētība, ko sniedz izglītība un kultūra. UNESCO katedras mērķis ir tradicionāls un inovatīvs reizē, tās nākotne ir ilgtspējīga un vērtībās balstīta.

Prezentācijā Baiba Moļņika atgādina, ka skolotāji ir izglītotāji un ka šis jēdziens ir skatāms plašāk. UNESCO atzīst, ka 2000.gadā tika pieļauta kļūda, jo tūkstošgades mērķos uzmanība galvenokārt bija vērsta uz izglītības pieejamību. Atzīmē, ka nākamās tūkstošgades mērķis ir likt izglītību pirmajā vietā, jo tā spēj atbildēt uz ilgtspējas problēmām. UNESCO uzmanības centrā ir izglītība ilgtspējīgai attīstībai ar izpratni, ka tā ir balstīta kultūras vērtībās, jo, ja izglītība nav centrā, tad viena no sfērām (ekonomika, vide, sabiedrība) (skat. prezentācijas 3.slaidis) spēj pārmākt pārējās. Pēc 2014.gada UNESCO ir noteikti pieci ilgtspējīgas attīstības īstenošanas virzieni (skat. prezentācijas 4.slaidis). Baiba Moļņika norāda, ka izglītība ir ne tikai institūciju uzmanības lokā, bet tās ilgtspējīgai attīstībai būtiski ir tieši izglītotāji – pārmaiņu aģenti, kā arī vietējās kopienas – pašvaldības. Pētnieku grupa ir atklājusi, kādas kompetences būtu nepieciešamas izglītotājiem – izglītības ilgtspējīgai attīstībai īstenošanai:

1. Holistika pieeja (lokālu un globālu ilgtspējas kopsakarību saskatīšana);
2. Iekļaujoša pieeja (dažādu viedokļu iespējamība, kritiskā pieeja);
3. Kompleksā pieeja (ētika, filozofija, pilsoniskā izglītība).

Runātāja uzsver, ka izglītotājam ir svarīga nākotnes pārmaiņu iztēlošanās un ka izaugsmes iespējas jāapzinās katru dienu: jāīsteno nākotnes izstrāde, nākotnes modelēšana jau sākot no pirmsskolas. Pārveidē, pārmaiņu īstenošanā izglītībā, pārmaiņu izpratnē izglītotāji paši ir aktīvi darītāji un atvērti pārmaiņām, bet skolotāji vieni paši nevar būt pārmaiņu aģenti, jo arī skolai jābūt atvērtai – jābūt sasaistei ar sabiedrību, valsti, vietējo kopienas. Sistēmai kopumā jāveicina situācija, kurā izglītojamam būtu tendence izvēlēties pieņemt ilgtspējīgus lēmumus. Izmantojot savas izglītotāja kompetences, mācīšanās procesā veicināta personības attīstība, savstarpējā sadarbība, ilgtspējīgs dzīvesveids, radošums. Baiba Moļņika uzsver, ka būtiski ir sadarbības tīkli – skolas, pašvaldības, NVO utt.

2.

Prof. Ilga Salīte – DU UNESCO/UNIWIN katedras vadītāja – prezentācijā sola iezīmēt meklējumus un atradumus, kas jau katedrai ir, lai mācītos no pašu radītā neilgtspējīguma. Formālajā savas prezentācijas daļā profesore iepazīstina ar katedras misiju Latvijā attiecībā uz skolotāju izglītību un tālākizglītību un izglītību ilgtspējīgai attīstībai. Ilga Salīte, atskatoties uz paveikto, pavēsta, ka jau no 1992.gada viņa vada šo skolotāju izglītības virzienu, balstītu Skolotāju institūta tradīcijā, kopā ar sadarbības partneriem un sadarbībā ar UNESCO LNK. Profesore norāda, ka katedras misija ir ne tikai ieteikt priekšlikumus un mācīt. I.Salīte uzsver, ka vietējā reģionā ir filozofija un tautā ir saglabāta patiesība, ko palīdzēja apgūt tādi dižgari kā Rainis un Pumpurs. Tas ir ietekmējis domāšanu. Valērija Seile un dabaszinātnieki palīdzēja pievērsties vides izglītībai, *ekologizēties*, pāriet uz ilgtspējīgo attīstību. Joprojām ir aktuāla J.Studenta versija par skolotāja misiju, kurā skolotāji ir gan filozofi, gan mācītāji (izglītotāji), gan pravieši, tā ir skolotāja misija. Atzīmē, ka katedras darbinieki turas pie J.Studenta versijas, ka jāiet ilgtspējības virzienā. Attiecībā uz starptautisko darbību atzīst, ka pamatideja ir universitāšu sadarbība zinātnes attīstībai un sadarbība izglītības pētījumu konsorciņā, kur patlaban ietvertas Baltijas un Melnās jūras reģiona universitātes (*Baltic and Black Sea Circle Consorciūm*). Lektore uzskaita katedras mērķus un uzdevumus (3., 4. slaidis prezentācijā). I. Salīte iepazīstina ar otru institūta logo no 2005.gada, kurā, viņasprāt, savijas tradīcija un pieredze. Ilga Salīte atgādina, ka pirmā sadarbība bija ar Toronto Universitātes katedru, kas bija partneri (menedžmenta pamats). Šajā laikā notika starptautisku konferenču organizēšana, bija publikācijas (*Teacher, Educator & Training*). Doktorantūras programma patlaban jau ir pārveidota uz ilgtspējību. No 2003.gada uzsākta skolotāju izglītības pārveide, pārorientēšana, kam sekoja institūta izveide. Vēlāk, 2005.gadā, notika UNESCO vadlīniju izstrāde. No 2005.gada aktīva darbība Baltijas un Melnās jūras reģiona izglītības pētījumu konsorciņā (BBCC). I. Salīte uzsver, ka cilvēks dara no sirds, meklējot jautājumu, kas ir aktuāls, jo pastāv dažādi skatījumi, piemēram, austrumu filozofija arī palīdz veidot skatījumu kopumā, rietumu kultūra ne vienmēr sniedz atbildes.

„Kas noticis šajos gados?” – katedras vadītāja vaicā un atbild, ka DU var daudz (vai visu). Pirmkārt, atgādina, ka 20. gs. 90. gadu sākumā bija holistiska pieeja. 1992.gadā pasaulē bija viedoklis par 3 dimensijām, bet DU veidojās ideja par 4. dimensiju – ilgtspējīgumu. Tas ir cits modelis, kas ietver ekoloģiju, kultūru, sociālo dimensiju un ekonomisko dimensiju. Otrkārt, rektore nosauc otro pazīmi – izglītībā jārunā par divām komponentēm: saturu un virssaturu. Uzskata, ka tas ir vienkārši un atbilst realitātei. Tālāk tika izveidots modelis – meta-ētika.

2000.gadā notika darbības pētījumi (UNESCO realizētajā Toronto projektā), tika pārorientētas pieejas, gūtas jaunas idejas, zināšanas. Atzīt, ka darbības pētījumi no dzīvās pieredzes sniedz ātrāk atbildes. Notika izglītības pārorientēšanās, mainījās veids, kā darīt. Professore atklāj, ka no dzīvās pieredzes notika virzība, līdz tika reanimēta prototipu teorija, kura bija moderna 20. gs. 60.-70. gados. Prototipa teorijai ir sava jēga; cilvēki to adaptē, iesaistās, meklē ilgtspēju. Cilvēks „prototipu” meklē iekšējā pasaulē. Prototipa reakcija un izvēle – „tas nav mans” vai „tas ir mans” – kļūst ilgtspējīga. Tie, kuri izvēlējušies prototipu, var palikt vienīgie, kas saka „nē”, ja visi apkārtējie sabiedrībā saka „jā”. Notiek dzīvās pieredzes pāreja abstrahējot. Mūsu iekšējā pasaule mainās, kas notiek, mums darbojoties. Atzīst, ka daudz atziņu ir sakrātas šajos gados. Professore atsaucas uz ekonomistiem, kuri saka, ka krīze veidojas gadījumos, ja kādā jomā normatīvais regulējums ir lielāks par radošo momentu. Runātāja vaicā, par kādu ētiskumu var runāt izglītībā, kurā dominē normatīvi? Izkristalizējusies ideja: tradīcijai un inovācijām attīstībā ir jābūt līdzsvarā. Lektore atzīst, ka diemžēl patlaban neilgtspējīgums ir patiesā realitāte.

3.

Prof. M.Kļaviņa prezentācija: „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai.” Ilgtspējīga attīstība ir ne tikai jēdziens, tā ir zinātne par ilgtspējīgu attīstību, attīstības pārvaldību–sistēmu. Kas ir izglītības mērķis? – visa sabiedrība.

Ilgtspējīga attīstība kā zinātne – sistēmiska, holistiska pieeja, spēja analizēt pasauli vienā veselumā. Zinātne sniedz atziņas ikdienas rīcībai – sniedz vadlīnijas. Ilgtspējīga attīstība kā zinātne ir problēmorientēta, starpdisciplināra, tai ir svarīgas ētiskās paradigmas. Profesors atzīmē, ka, ja izglītībā skatāmies uz vienu problēmu risināšanu

vienkāršoti, var būt globālas sekas. Jāņem vērā pasaules globālā dimensija: globalizētā pasaulē vērojams eksponenciāls pieaugums visā patēriņā, cilvēku skaits eksponenciāls pieaugums, piemēram, arī minerālmēslu ražošanas apjomā. Planetārās nestspējas robežas ir pārsniegtas. Vienīgā izeja – ilgtspējīga attīstība, enerģijas un vides attīstība. Ilgtspējīga attīstība - tāda, kura apmierina pašreizējās paaudzes vajadzības, neradot draudus nākamajām paaudzēm. Lektors norāda, ka, pārsniedzot nestspējas robežu, seko sabrukums. Aktuāls ir jautājums, kā lūkoties uz lietām ilgtspējīgā izglītībā. Tāpēc ir nepieciešama rīcība un atjaunota izglītības sistēma, lai izrautos no apburtā loka (kā piemērs –Latvijas pamatnostādnes ilgtspējīgai attīstībai, tiek veidota stratēģija). M.Kļaviņš uzsver, ka tradicionālā monodisciplinārā izglītība nevar nodrošināt atbildes uz tiem izaicinājumiem, kas jauno paaudzi sagaida jau tuvā nākotnē. Izglītība ir vissvarīgākā Latvijas ilgtspējīgai attīstībai, tāpēc nepieciešama izglītības līmeņa paaugstināšana, nepieciešama reorganizācija visos izglītības sistēmas līmeņos un ilgtspējība jāiekļauj esošajā likumdošanā.

Izglītības standarta 3.2.punkts (mācību satura komponents „Cilvēka, sabiedrības un vides mijiedarbības aspekti”) nosaka „radīt izpratni par sabiedrībā notiekošajiem procesiem un vēlmi līdzatbildīgi iesaistīties ilgtspējīgas sabiedrības attīstībā”. Vides likums nosaka sekmīgu izglītības ilgtspējīgai attīstībai integrāciju (VIII nodaļa, 40.,41.,42.pants. (2006.g.)). Jautājums, vai skolotājs ir pietiekoši kompetents, lai šo uzdevumu veiktu, vai ir viņam ir pieejami atbalsta materiāls standarta izpildei. Prezentētājs vaicā - ko skolām, augstskolām likt priekšā? Atbilde ir: sistēmiskas domāšanas attīstību un problēmorientētu izglītību. Profesors atzīst, ka tam nepieciešamas dzīves stila izmaiņas, jo patēriņa sabiedrība nevar sekmēt ilgtspējīgumu. Tehnoloģiju attīstība un zinātniski tehniskais progress panāk mazāk risku un arī vides problēmu kļūst mazāk. Tāpat ilgtspējīgai attīstībai nepieciešams morālais un ētiskais pamats, sasaiste ar tradīciju atbilstoši cilvēka mentalitātei. Ētikas loma ir svarīga – kā mēs katrs redzam sevi un savu vietu pasaulē. Skolotāja uzdevums ir šīs izpratnes attīstības veidošana izglītojamajos, sekmējot pašizglītošanos.

4.

Diskusija tika uzsākta ar jautājumu Mārim Kļaviņam: „Inovācija un ilgtspējīgums. Vai inovācijas process attīstās tā, lai ņemtu vērā ietekmi uz vidi, sabiedrību, piem., kodolenerģijas attīstība?”. Atbildot profesors uzsvēra, ka visas inovācijas nav neilgtspējīgas. Attīstība ir progresā, attīstās atsevišķi elementi, viens instruments nomaina nākošo. Inovācijas nodrošina attīstību, piedāvājot ko jaunu.

Dace Grīnberga saka paldies par darbu Daugavpils Universitātei un Latvijas Universitātei, kas rezultējies kā metode, kurā ietverti morāles un ētikas postulāti, un vaicā „Vai no ieteikumiem un pētījuma rezultātiem esat paredzējuši kaut ko mainīt izglītības sistēmā? Ko darīt? Kurā vietā šo pieeju ielikt?” Atbildot uz šo jautājumu, Ilga Salīte uzsver, ka izglītības sistēmā jāienes gars, briedums un gudrība. Izmaiņas jāveic uz darbības pamata, jāņem vērā dzīvā pieredze, jēgpilna teorija. Tas ir lēnāks process, bet izdarāms un visiem dalībniekiem atvērts. Izglītība nav izmantota. No Aristoteļa τέχνη – prasme, ἐπιστήμη – zināšanas – nav izmantotas. Virssaturs – sākumā jāstrādā ar virssaturu, tad ar tikai ar saturu: φρόνησις – Aristoteļa uzskats par fronēzes spējas (gudrības) nepieciešamību attīstīt audzēkņos. Pieņemot lēmumu palīdz *prototips*, pieredzes konteksts, kā rezultātā cilvēks ir spējīgs pieņemt lēmumu, kas kalpo kā labs. Patlaban vērojams „demokrātijas” burbulis, esam stīvi no demokrātijas. Jāvērtē, kas katram derīgs un kas nē. Runājot vienu un to pašu, domājam dažādi. Pašreiz vērojama Hermeja kultūra, patēriņa sabiedrība. Viņsprāt, prototips, pieredzes konteksts būtu „patiesība, uz kuras pamata var pieņemt lēmumus”.

Baiba Moļņika diskusijai sanāksmes dalībniekiem izvirza divus jautājumus:

1. kādas ir izglītotāja profesionālās kompetences, lai sagatavotu ilgtspējīgai attīstībai audzēkņus;
2. kas darāms Daugavpils Universitātei, Latvijas Universitātei un citām universitātēm, augstskolām, kas sagatavo skolotājus, lai viņi atbilstu ilgtspējīgai attīstībai.

DU Ilgtspējīgas attīstības institūta direktore **Dzintra Iliško**, prezentējot pirmās grupas redzējumu, atbild, ka: 1) izglītotājs kā personība – kuru raksturo dzīves gudrība, ilgtspējīgs, ar augstu morāli un ētisku rīcību, ar iekšēju pārliecību, pēc būtības – līderis. 2) Augstskolas vīzija – ilgtspējība tiks integrēta visos studiju līmeņos, programmās, lai skolotājam un skolēnam būtu izprotama ilgtspējība. „Zinātnes skola” – universitātes un skolu sadarbība jau notiek, kurā tiek apspriests un aktualizēts ilgtspējas jautājums.

Latvijas Universitātes profesors **Māris Kļaviņš** un Liepājas Universitātes docents **Igo Midrijānis** uzskata, ka skolotājs tomēr ir masveida profesija un prasībām būtu jābūt piezemētākām, galvenais aspekts – motivācija, filozofija, ētisko paradigmu kopums, lai skolotājs pats veidotos kā indivīds, kā personība, kuras pamatā izpratne par ilgtspējīgu attīstību. Būtiska ir skolotāja motivācija, kompetence, prasme integrēt ilgtspējību savā priekšmetā. Izglītotājam ir svarīgi mīlēt to, ko māca, mīlēt tos, kurus māca, mīlēt tās metodes, ar kurām māca.

Profesionālās izglītības biedrības valdes locekle **Silva Ozoliņa** un Latvijas Studentu apvienības pārstāve, Rīgas Tehniskās universitātes Studentu parlamenta prezidente **Iva Grigorjeva** izklāsta savu redzējumu, uzsverot, ka pedagogs ir *domāts, radīts* audzēkņiem, zinošs, radošs, spēj orientēties pedagoģijā, psiholoģijā, prot motivēt jauniešus: kāpēc mācās?, ko grib iegūt? Ja jauniešiem nav motivācijas, tad nav rezultāta. Savukārt izglītības programmām jāveicina starppriekšmetu saite, jo, salīdzinot augstskolu programmas, redzams, ka tās dublējas. Jāsakārto programmas tā, lai viena otru papildinātu, ne dublētu. Ir jāiemāca jaunieši mācīties, attīstīt viņos spēju zināšanas pielietot dzīvē, spriest, secināt, analizēt - tas ir pedagoga uzdevums. Pedagoģam arī jāspēj aizstāvēt savu viedokli, jāemāca iespēju būt kaut kam vairāk – jāattīsta komunikatīvās prasmes. Jāpilnveido profesionālās darbības atskaites sistēma.

Vija Kilbloka (Latvijas Izdevēju asociācija) un **Antija Vēvere** (Latvijas Lauku forums), prezentējot atbildes uz jautājumiem, secina, ka 1) pedagoģam svarīga ir motivācija; 2) kompetence: fiziskā, fizioloģiskā spēja – izturība, noturīga psihe, pašapziņa, spēja būt līderim, tāpēc būtu jābūt pedagoģu atlasei, kā arī jābūt konkursam pedagoģijas studiju programmās. Nacionālajā līmenī jābūt skaidram virsmērķis – kas ir

galamērķis. Izglītības sistēmai jābalstās uz nacionālām vērtībām, tradīcijām. Nekas ļoti strauji nemainās. Jābūt mīlestībai pret darbu, bērniem. Tam pamatā ir vecāku mīlestība, lai turpmāk dzīvē sadarbība būtu iespējama visos līmeņos.

Jānis Daugavietis (Latgales plānošanas reģiona administrācija) un **Ilze Dalbiņa** (UNESCO LNK), iesaistoties diskusijā, uzsver, ka 1) vispirms ir svarīgi, lai sabiedrība novērtētu skolotāju, skolotājam būtu misijas apziņa. Tāpat svarīga sistēmiska domāšana, starpdisciplināra saite. Būtiski ir skolotājam nodrošināt atgriezenisko saiti ar sabiedrību, kopienu. 2) Izglītotāja personībai jābūt spēcīgai, jāspēj aizraut, ieinteresēt, pašam jābūt erudītam. Skolotājam būtu jābūt specializētam vairākās jomās, jāspēj pasniegt vairākus priekšmetus. 3) Nepieciešama decentralizācija, atbrīvojot skolotāju no birokrātijas, galvenais ir personība. Lielākai lomai jābūt pašvaldībai, pašvaldība ietekmē skolu darbu.

Anita Pipere (Daugavpils Universitātes Ilgtspējīgas izglītības institūts) un **Edgars Paulovičs** (Zemgales plānošanas reģiona Attīstības nodaļa) secina, ka dabas jautājumu sistēma jāierauga lokāli un globāli, jāredz sociāli ekonomiskais konteksts. Kultūras ziņā mezglu punkts, kas nosaka neilgtspējīgumu skolotājā, ir visa vide. Izglītība – tas ir garīgs jautājums, jo nenotiek ražošana, nerodas produkts, skolotājs neko neražo. Vai skolotājs ir sociāli – ekonomiskās sistēmas sakne? Nē. Kam ir problēmas? Kur ir problēma? Globāli – izglītības sistēma mainās nepārtraukti. Skolotāji ir spiesti iet neilgtspējības virzienā. Vai visa sabiedrība kļūs ilgtspējīga, ja skolotājs būs ilgtspējīgs? Empīriski pētījumi un Latvijas skolotāju pieredze liecina, ka skolotāji dara visu, bet pastāv stundu sistēma, starpdisciplināru pieeju nevar ieviest.

Māra Kazubierne (Latvijas izglītības un zinātnes darbinieku arodbiedrība) un Daugavpils Universitātes pārstāvis uzskata, ka būtu nepieciešams, lai valsts garantētu sociālās vajadzības: ir jāzina, kuram nav sociālo garantiju, kuriem audzēkņiem. Skolotājam jābūt kā pārcilvēkam, pašam ļoti daudz jāzina, jāprot bērnus ieinteresēt, lai grib uzzināt, mācīties, jāprot tos motivēt. Topošajam skolotājam ir izaicinājums zināt, varēt, spēt.

Dženija Dzirkale-Maļavkina (Latvijas Nacionālās bibliotēka) un **Anita Līce** (Latvijas Darba devēju konfederācija) akcentē, ka piektā vara ir sociālie tīkli, jāņem vērā,

ka cita kultūra pašreiz veidojas. Izglītības sistēmas uzdevums būtu atgriezt bērnus atpakaļ no tehnoloģiskajiem rīkiem, skolā mācīt, kā tos pielietot, veidot jaunu vidi. Skolotāja prestiža komponente ir arī valodas zināšanas, IT rīku pārvaldīšana, jaunās paaudzes domāšanas izpratne. Moderno skolotāju skaits pieaug. Universitātēm ir loma, misija - paplašināt domāšanas robežas, lai ilgtspējīgas attīstības jautājumu aktualizētu ne tikai īstermiņā. Jāizmanto universitāšu fakultāšu un institūtu resurss, tiem būtu jābūt lielākai lomai izglītības sistēmas transformācijā, lielākai lomai attiecībā uz politikas veidošanas jautājumiem.

Gundega Zemtore (biedrība „Vecāki par izglītību”) un **Sarmīte Pulste** (UNESCO LNK) pievienojas redzējumam, ka izglītojamais – centrālā persona. Ideāls skolotājs nav šauri specializēts viena priekšmeta pasniedzējs, bet gan spēj saskatīt starppriekšmetu saikni. Skolotājam piemīt emocionālā inteliģence, attiecīgas personības īpašības; pedagogs ir izglītots. Skolotājam jābūt prasmei atpazīt speciālās vajadzības izglītojamajam, atbalstīt bērnu ģenialitātes pazīmes, lai atvērtu viņa potenciālu, lietot piemērotas metodes bērniem. Lai būtu labi skolotāji, nepieciešama atlase un treniņš.

Profesore **Ilga Salīte** un **Dace Grīnberga** (Rīgas plānošanas reģiona Eiropas Savienības struktūrfondu informācijas centrs) uzsver, ka ilgtspējīga attīstība ir aktuāls izdzīvošanas jautājums. Vai visu sabiedrības iedzīvotāju apziņu iespējams uzlabot? Izglītības sistēma mēģina ielikt pamatsaturu, lai sabiedrība tam sekotu. Citē Z.Mauriņu: „Garīgs bads ir lielāks par fizisku badu”. No izglītības satura pazudušas pamatlietas, kas bērnam attīstībai vajadzīgas, lai būtu konkurētspējīgs globālā pasaulē. Robežas paplašinājušās, tomēr jāpalīdz izaugt jaunajai paaudzei, stingri ar saknēm Latvijā. Sanāksmes dalībnieces uzskata, ka visas citas zināšanas ātri iegūstamas no interneta. Atzīmē, ka aizraujamies ar sistēmu kā instrumentu, novēršoties no satura. Vajadzīga skolotāju atlase. Skolotājs pats grib mācīties un augt līdzī, bet, ja skolotājs nevēlas mācīties, tad nav attīstības.

5.

Diskusiju apkopojot, **Baiba Baškere** (Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības departamenta direktora vietniece pedagogu un pieaugušo izglītības jomā) iepazīstina ar sevi un pastāsta, ka pati ir skolotāja ar 20 gadu pieredzi. Uzskata, ka skolotājam jābūt cilvēkam, spējīgam mācīties no savām kļūdām, būt empātiskam. Labākais variants – viena priekšmeta skolotājs, kuram pamats ielikts, lai visu zinātu, bet kurš papildus mācās neformāli, informāli.

Baiba Moļņika uzsver, ka izglītībai un kultūrai jābūt virzītājām ne tikai konsultatīvajā padomē „Izglītība visiem”, bet kopā ar universitātēm, katedrām ir jāveicina sabiedrības domāšanu ilgtspējīgas attīstības virzienā un kopā par to jā rūpējas. Viņa vērs uzmanību uz to, ka izglītotāji esam visi. Noslēgumā Baiba Moļņika pateicas visiem par aktīvo dalību diskusijā un uzteic viedokļu dažādību.

Sanāksmi slēdz plkst. 13:15

Sanāksmes vadītāja

Baiba Baškere

Sanāksmes vadītāja

Baiba Moļņika

Protokolēja

Anna Jermakovica